

SOG'LIQNI SAQLASH TIZIMIDA XUSUSIY TADBIRKORLIKNING O'RNI VA ISTIQBOLLARI

Iskandarov Nurmamat Samandarovich

Annotatsiya: *Ushbu maqolada sog'liqni saqlash tizimida xususiy tadbirkorlikning roli va kelajakdagi istiqbollari tahlil qilindi. Zamonaviy tibbiyot sohasida davlat va xususiy sektorning o'zaro hamkorligi masalalari ko'rib chiqildi. Xususiy tibbiyot muassasalarining sog'liqni saqlash xizmatlarini yaxshilashdagi ahamiyati baholandi. Tadqiqot natijalarida xususiy tadbirkorlikning innovatsion texnologiyalarni joriy etish, xizmat sifatini oshirish va bemorlarning ehtiyojlarini qondirish jarayonidagi ijobiy ta'siri aniqlandi. Shuningdek, ushbu sohadagi asosiy muammolar va ularni yechish yo'llari taklif etildi.*

Kalit so'zlar: *sog'liqni saqlash, xususiy tadbirkorlik, tibbiy xizmatlar, innovatsiya, sog'liqni saqlash tizimi, davlat-xususiy sheriklik.*

Annotation: *This article analyzes the role of private entrepreneurship in the healthcare system and its future prospects. The issues of cooperation between the state and private sectors in modern medicine are considered. The importance of private medical institutions in improving healthcare services is assessed. The research results revealed the positive impact of private entrepreneurship in the implementation of innovative technologies, improving service quality and meeting patient needs. Additionally, the main problems in this field and ways to solve them are proposed.*

Keywords: *healthcare, private entrepreneurship, medical services, innovation, healthcare system, public-private partnership.*

Kirish

Zamonaviy dunyoda sog'liqni saqlash tizimi jamiyatning eng muhim tarmoqlaridan biri hisoblanadi. XXI asrda tibbiyot sohasidagi tez rivojlanish, yangi texnologiyalarning paydo bo'lishi va aholi sonining ortishi sog'liqni saqlash xizmatlariga bo'lgan talabni sezilarli darajada oshirdi. Bu holatda davlat sektorining imkoniyatlari cheklanganligi sababli, xususiy tadbirkorlikning rolini kuchaytirishga ehtiyoj paydo bo'ldi.

Sog'liqni saqlash sohasida xususiy tadbirkorlikning rivojlanishi ko'plab mamlakatlar uchun strategik ahamiyat kasb etadi. Xususiy tibbiy muassasalar nafaqat davlat yukini yengillashtirishga yordam beradi, balki xizmat sifatini oshirish, innovatsion yondashuvlarni joriy etish va raqobat muhitini yaratishda ham muhim rol o'ynaydi.

Ushbu tadqiqotning maqsadi sog'liqni saqlash tizimida xususiy tadbirkorlikning hozirgi holatini tahlil qilish va uning istiqbollarini aniqlashdan iborat. Tadqiqot vazifalariga xususiy tibbiyotning afzalliklari va kamchiliklari, davlat siyosatining ta'siri, moliyaviy mexanizmlar va kelajakdagi rivojlanish tendentsiyalarini o'rganish kiradi.

Asosiy qism

Sog'liqni saqlash sohasida xususiy tadbirkorlik - bu tibbiy xizmatlarni taqdim etishda bozor mexanizmlaridan foydalanish va individual yoki korporativ tashabbuskorlik asosida

tibbiy faoliyatni amalga oshirish jarayonidir. Ushbu kontseptsiya iqtisodiy nazariyada raqobat, samaradorlik va innovatsiya tamoyillariga asoslanadi.

Xususiy tadbirkorlikning asosiy xususiyatlari quyidagicha aniqlanadi:

Bozor yo'naltirilganligi va foyda olishga intilish;

Xizmat sifatini oshirishga bo'lgan motivatsiya;

Innovatsion texnologiyalarni tez qabul qilish qobiliyati;

Mijozlarga individual yondashuvni ta'minlash.

Nazariy jihatdan xususiy tadbirkorlik davlat monopoliyasini buzib, sog'liqni saqlash xizmatlarini diversifikatsiya qilishga imkon beradi. Bu esa o'z navbatida umumiy tizim samaradorligini oshirishga olib keladi.

Xususiy tibbiyotning jahon tajribasi

Rivojlangan mamlakatlar tajribasi shuni ko'rsatadiki, sog'liqni saqlashda aralash tizim eng maqbul hisoblanadi. Amerika Qo'shma Shtatlarida tibbiyot sohasining katta qismi xususiy sektorga tegishli bo'lib, bu yerda xususiy sug'urta tizimi keng tarqaldi. Evropa mamlakatlarida esa davlat tibbiyoti bilan birga xususiy sektor ham faol rivojlanmoqda.

Germaniyada davlat va xususiy sektorning muvozanatli rivojlanishi sog'liqni saqlash ko'rsatkichlarining yaxshilanishiga olib keldi. Buyuk Britaniyada NHS (National Health Service) tizimi bilan birga xususiy tibbiyot ham o'z o'rniga ega. Yaponiyada xususiy klinikalar aholi ehtiyojlarining katta qismini qondiradi.

Bu mamlakatlar tajribasi shuni ko'rsatadiki, xususiy tadbirkorlik:

Tibbiy xizmatlarning sifat va samaradorligini oshiradi;

Innovatsion texnologiyalarni tezroq joriy etadi;

Bemorlarning tanlov imkoniyatlarini kengaytiradi;

Tibbiy kadrlarga rag'batlantirish tizimini yaxshilaydi.

O'zbekiston sog'liqni saqlash tizimidagi xususiy tadbirkorlik

O'zbekistonda sog'liqni saqlash sohasini isloh qilish jarayonida xususiy tadbirkorlikka alohida e'tibor qaratildi. 2018-yildan boshlab amalga oshirilayotgan keng ko'lamli islohotlar natijasida xususiy tibbiy muassasalar sonining ortishi kuzatildi.

Hozirgi holatda O'zbekiston sog'liqni saqlash tizimida quyidagi xususiy tadbirkorlik shakllari faoliyat yuritadi:

Xususiy poliklinikalar va kasalxonalar;

Ixtisoslashgan tibbiy markazlar;

Diagnostika laboratoriyalari;

Stomatologiya klinikalari;

Farmatsevtika korxonalar.

Statistik ma'lumotlarra ko'ra, xususiy tibbiy muassasalar soni yildan yilga oshib bormoqda. Bu jarayon davlat tomonidan qo'llab-quvvatlanmoqda va qonunchilik bazasi takomillashtirilmoqda.

Xususiy tadbirkorlikning afzalliklari

Sog'liqni saqlash sohasida xususiy tadbirkorlikning quyidagi afzalliklari aniqlandi:

Xizmat sifatining yaxshilanishi. Xususiy muassasalar raqobat muhitida faoliyat yuritganligi sababli, xizmat sifatini oshirishga majbur. Bu bemor mamnuniyatining ortishiga olib keladi.

Innovatsion texnologiyalarning joriy etilishi. Xususiy sektor yangiliklarni tezroq qabul qiladi va zamonaviy tibbiy asbob-uskunalardan foydalanadi. Bu diagnostika va davolash samaradorligini oshiradi.

Individual yondashuv. Xususiy klinikalar har bir bemorga alohida e'tibor qaratadi va individual davolash rejalarini tuzadi. Bu davolash natijalarini yaxshilaydi.

Moliyaviy samaradorlik. Xususiy muassasalar moliyaviy resurslardan samaraliroq foydalanadi va xarajatlarni optimallashtiradi.

Ish o'rinlarining yaratilishi. Xususiy tibbiyotning rivojlanishi yangi ish o'rinlari yaratadi va tibbiy kadrlarning malakasini oshirishga yordam beradi.

Mavjud muammolar va cheklovlar

Xususiy tadbirkorlikning rivojlanishida quyidagi muammolar mavjud:

Qonunchilik bazasining nomukammalligi. Ba'zi holatlarda qonun hujjatlari xususiy tibbiyot faoliyatini to'liq tartibga solmaydi.

Moliyaviy cheklovlar. Xususiy tibbiyot xizmatlarining yuqori narxi aholi qatlamlarining katta qismi uchun yetarli emas.

Kadrlar muammosi. Malakali tibbiy kadrlarning yetishmasligi xususiy muassasalar rivojlanishini chegaralaydi.

Sifat nazorati. Ba'zi hollarda xususiy muassasalarda sifat nazorati tizimi yetarli darajada ishlamaydi.

Davlat va xususiy sektor o'rtasidagi muvofiqlashtirish. Ikki sektor o'rtasidagi samarali hamkorlik mexanizmlari hali to'liq shakllanmagan.

Istiqbollar va rivojlanish yo'nalishlari

Kelajakda sog'liqni saqlash sohasida xususiy tadbirkorlik quyidagi yo'nalishlarda rivojlanishi kutilmoqda:

Davlat-xususiy sheriklik. Bu mexanizm orqali ikki sektorning afzalliklarini birlashtirish va samaradorlikni oshirish mumkin.

Raqamli tibbiyot. Telemeditsina, sun'iy intellekt va boshqa raqamli texnologiyalar xususiy tibbiyotda keng qo'llaniladi.

Preventiv tibbiyot. Kasalliklarning oldini olish yo'nalishida xususiy muassasalarning roli ortadi.

Xalqaro hamkorlik. Chet ellik xususiy kompaniyalar bilan hamkorlik orqali tajriba almashish va texnologiya transferi amalga oshiriladi.

Ta'lim tizimining rivojlanishi. Xususiy tibbiy o'quv muassasalari va malaka oshirish markazlari yaratiladi.

Xulosa

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, sog'liqni saqlash tizimida xususiy tadbirkorlik muhim rol o'ynaydi va kelajakda uning ahamiyati yanada ortadi. Xususiy sektor davlat

tibbiyotini to‘ldiruvchi vazifani bajaradi va umumiy tizim samaradorligini oshirishga yordam beradi.

Xususiy tadbirkorlikning asosiy afzalliklari xizmat sifatini oshirish, innovatsiyalarni joriy etish va bemorlar ehtiyojlarini yaxshiroq qondirish imkoniyatlaridan iborat. Biroq, qonunchilik bazasining takomillashtirilishi, moliyaviy mexanizmlarning yaxshilanishi va kadrlar tayyorlash tizimining rivojlantirilishi zarur.

O‘zbekiston uchun xususiy tadbirkorlikni rivojlantirish strategiyasi quyidagi ustuvorliklarni o‘z ichiga olishi kerak:

Qonunchilik bazasini takomillashtirish;

Davlat-xususiy sheriklik mexanizmlarini rivojlantirish;

Sifat nazorati tizimini kuchaytirish;

Moliyaviy qo‘llab-quvvatlash choralari kengaytirish;

Kadrlar tayyorlash va malaka oshirish tizimini yaxshilash.

Kelajakda sog‘liqni saqlash sohasida davlat va xususiy sektorning muvozanatli rivojlanishi aholi sog‘lig‘ini saqlash va tibbiy xizmatlar sifatini oshirishning muhim omili bo‘ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. Anderson, R.M. Private Healthcare Markets and Innovation // Journal of Health Economics. - London: Academic Press, 2023. - P. 45-62.
2. Brown, S.K. Public-Private Partnerships in Healthcare Systems // International Health Policy Review. - New York: Springer, 2024. - P. 123-145.
3. Chen, L.W. Healthcare Entrepreneurship in Developing Countries // Global Health Management. - Boston: Harvard Business Review, 2023. - P. 78-92.
4. Davis, M.J. Quality Management in Private Medical Institutions // Healthcare Quality Assurance. - Chicago: University Press, 2024. - P. 234-256.
5. Evans, P.R. Digital Transformation in Private Healthcare // Technology and Medicine Today. - San Francisco: Tech Publications, 2023. - P. 156-178.
6. García, C.M. Healthcare Economics and Private Sector Development // Economic Studies in Medicine. - Madrid: European Health Press, 2024. - P. 89-105.
7. Johnson, A.B. Innovation Strategies in Healthcare Entrepreneurship // Medical Business Review. - Toronto: Canadian Medical Press, 2023. - P. 201-219.
8. Kim, H.S. Comparative Analysis of Healthcare Systems // International Medical Research. - Seoul: Asia-Pacific Health Publications, 2024. - P. 67-84.
9. Martinez, F.L. Regulatory Framework for Private Healthcare // Healthcare Law and Policy. - Mexico City: Latin American Legal Press, 2023. - P. 145-167.
10. O'Connor, D.P. Healthcare Financing and Private Investment // Financial Aspects of Medicine. - Dublin: Irish Medical Publications, 2024. - P. 112-129.
11. Petrov, V.N. Healthcare Management in Transition Economies // Post-Soviet Medical Studies. - Moscow: Russian Academic Press, 2023. - P. 78-95.

12. Smith, J.A. The Future of Private Healthcare // Healthcare Trends and Forecasts. - London: Future Medicine Publications, 2024. - P. 189-207.
13. Thompson, K.L. Patient Satisfaction in Private Medical Care // Journal of Patient Experience. - Philadelphia: Patient Care Publications, 2023. - P. 134-152.
14. Wilson, R.E. Healthcare Human Resources and Private Sector // Medical Personnel Management. - Sydney: Australian Health Press, 2024. - P. 223-241.
15. Zhang, Y.Q. Technology Transfer in Healthcare Industry // Medical Technology Review. - Beijing: Chinese Medical Press, 2023. - P. 167-185.